

מסורת הש"ס

(א) ברכות לג: פסחים יג: (ב) ז"ל רבין, א, זעיל (ג) ז"ל רבין, א, זעיל (ד) מנחות לו: מדרש פ"ג מ"א, ט (שמות ד', ו) ויע"י ש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד, א (פרגמון), (ח) לקמן מ"א:

הגהות הב"ח

(א) במשנה שבע פעמים (בשעת פטירתו וכו' ליה וכן מנחה) ח"מ וי"ב ס"א אינו נקבע אלא בשעת נגמרה וכן משמע מפירושו רש"י לקמן:

הגהות מהר"ב הריטנבורג

[א] גבי תנא דכרת וארבות וגבולות. מלת כרת נמחק וי"ב ז"ל כרת:

מוסף רש"י

סטיו כפול היה. אלטנבאום וז' לפנים מזו בתיקף עגול לשב שס (ברכות לג: ובע"ז פסחים יג: גב):

רבינו הגנאל

אמר רחבא אמר ר' יהודי כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהודי אי משום רב יהודי, והיה מודקדק על עצמו שלא יחלף השמות, והיה שונה (ב"ב). מתני' מצות ערבה כיצד מקום כו, הניח קליניא. כלומי קליניא היה שם אהרו מקום ולא הא שמא. (ולא דמי' למאי דאמר) בתחילת השתתפין הורודו קליניא מתעבד, שפירושו בן חורין קליניא, דהך קליניא והך קליניא, ושם אהרו מקום היה. ותנא דידן קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאינו שדות המוקפות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא דרבא ארבות גבולות י"א אמה כדי שיהו גדות על המזבח אמה (פי' גיהות, יהו א' חגורות, כמו חגורות. ואמר ש"מ דמו הברייתא כי י"א אמה ומתך אמה אחת חגונה על המזבח, כי על יסוד המזבח היה מעמידם. שאם תאמר על קרקע היה מעמידם, גובה המזבח עשר אמות עלה, אמה

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט גר מצוה

א [מ"י פ"ה מהל' בית המזבח הלכה א]:
בב ב מ"י פ"ז מהל' לולב הלכה כ' סמג עשין מז:
גב ג מ"י שם הלכה כג טו"ע פ"ה י"ח סי' מטס סקיף א וסי' מרסב סקיף א:
כד ד מ"י שם הל' כב: כה ה מ"י פ"ג מהל' בית המזבח הל' א:

תורה אור השלם

א אל יו יקרא לנו אסרו חג צבעותיך עד קרנות המזבחה: תהלים קיח כו

לעזי רש"י

קוב"ש (קוב"ש). גינות, מיכלים גדולים ועגולים. אישטרא"א. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל

[וכנס אמר] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה השובב עלה ג' וכנס אמה זה מקום מערכה. עכשיו אם יצוה קו המדה מקרקע המזבח עד שפת האמה ההמשית שהן מן היסוד עד הסוכב, נמצא מתחת הקו מן הקרקע ועד הסוכב שש אמות ושני חומשי אמה, לקיים לך כל אמתא ברביעא אמתא ותרי חומשי באלכסונו, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מרדיתה, ומצא מקרקע המזבח י"א אמה פחות וחמש. אלא כיון ששה י"א כדי שיהו גדות על המזבח אמה ש"מ איסוד הוה מנת ליה. כגון, גורות, נטות. כגון שיהו כותל גובהה, סתורו ובוהג, ופי' גובה נטות, והוא קיר נטוי. אמר ר' אבהו מהאי קרא אסור חג בעתים עד וגר. פי' המזבח עשר אמות (ד' והקרות אמה אמה, שצריכה הערבה הדוהר בה אמה להתגב על גבי הקרות המזבח שיש בה אמה. שהן פנינין, כאשר שנינו מקום הקרות אמה מהו ואמה מהו כו'. ירושלמי אמר ר' יוסי המתניא אמרה כן, וראשיתו כפופין על גבי המזבח.

(א) ע"י גר"מ פסחים דף י"ב ע"ב וערוך השלם בסוף ערך אבי.
(ב) נראה דל"ל בך קליניא שם אהרו מקום ה' ומגל דקין וכו'.
(ג) אולי ז"ל פי' גיהות היו גומות כמו גומות וכו' ועי' בערוך ערך גמן.
(ד) אולי ז"ל עשר אמות עד למעלה מן הקרות והערכה כה אמה יומה להטמ ע"ג וכו'.

וכי לייצגן הוא לר"ך. והרי היבש פסול: סטיו נפול. אלטנבאום מקיפות אותו ואלטנבאום אחרים יקיף לפנים מהיקף: מתני' ונקרא מוצא. בגמרא מפרש טעמא: אני והו. בגימטריא אלא ה'. ועוד משערים ושמם שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסע וגו' ויצא

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נחלפה שיטתו דהכל דהוה ליה למיני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' יג: ג) גבי שמי חלות של תודה דה"ל למיני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאותו המנא היה שונה שניהם צוה על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם צלחה: זוקפין אותו בצדי המזבחה. היינו לאחר שהקיפוהו פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה:

האיצטבא (ב) אמר רחבא אמר (רב) יהודה אהר הבית סמיו כפול היה סמיו לפניו מסמיו: מתני' מצות ערבה כיצד מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם יבולקטין משם מורביות של ערבה ובאין חוקפין אותו בצדי המזבחה וראשיהו כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו (ב) בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים (ב) בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח ר"א אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותן מערב ומניחין אותן בגיגות של זהב כדי שלא יכמושו ר' יוחנן בן ברוקה אומר הריות של דבץ היו מביאין והובטין אותן בפרק המזבח ואותו היום נקרא חבוט חריות מיד תינוקות שומטין את לולביהו ואוכלין אתרוגיהו: גב' תנא מקום קליניא הוה ותנא דידן מ"ט קרי ליה מוצא אידי דמיפק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא: ובאין חוקפין אותן בצדי כו'. תנא וארבות וארבות וגבולות אחד עשר אמה כדי שיהו גומות על המזבח אמה אמר מרימר משום מר זוטרא שמע מינה על היסוד מנח להו דאי סלקא דעתך אארעא מנח להו מכדי (ה) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד עלה חמש וכנס אמה זהו סובב עלה שלש זהו מקום הקרנות גומות על גבי המזבח היכי משכחת לה אלא לאו ש"מ איסוד מנח להו שמע מינה אמר רבי אבהו מאי קראה שנאמר יאסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח א"ר אבהו אמר ר"א כל הנוטל לולב באגודו והדרם בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו

הוקפה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: ע"ה ש"ש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מביא מלצן שהוא אמה על אמה צדום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוינא וכן בכל קרן כן פירש בקוב"ש וכן מוכיח בצדדים פרק איזהו מקומן (ד' מד). וצפרק שמי הלחם (מנחות ד' לו): על הקרנות לא היו משוכין לפניו כלום אלא מ"מ מוחק צדום גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זהו מקום קרנות ללומר דצדוהו כניסה היו הקרנות צדום והשתא הוה ממש דומיא דלחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות: סביב

להלן מן המזבח מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גומיין על המזבח מו לא משכחת להו גבהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גומות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנח להו דהוה ליה שמונה אמות לגובהו של מוצא מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהו שרריך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבולות יותר משתי אמות ומהן אמה חגייה ולמטה מן החגייה יותר מאמה שלא יהו נגרות על גבי המזבח: מאי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: אסרו חג בעבותים. צאלנות כמו זבין עבותים היתה למרתו (יחזקאל א) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי גלפן ו' יסור ישראל (בראשית מט): עד קרנות המזבח. עד קרנות שהם גבולות מן המזבח:

אסרו